

Тетяна Павленко
науковий співробітник
відділу педагогічного джерелознавства та біографістики
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського,
м. Київ, Україна,
e-mail: tetana1806@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3244-7897

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ СПАДЩИНИ ПЕДАГОГА-РЕФОРМАТОРА СЕЛЕСТЕНА ФРЕНЕ В ЕЛЕКТРОННОМУ РЕСУРСІ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»

У статті крізь призму історико-бібліографічних досліджень презентовано сторінку «Селестен Френе» в інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу», подано детальну характеристику змісту та наповнення рубрик персоналії зарубіжного педагога-практика ХХ ст. Відображено життєвий шлях і творчу спадщину французького педагога, вчителя, представника так званої «прогресивної педагогіки» Селестена Френе (1896–1966 рр.). Надано детальну характеристику розділів сторінок ресурсу: «Біографія», «Бібліографія праць», «Бібліографія праць про життя та діяльність С. Френе», «Повнотекстові документи», «Афоризми Селестена Френе», «Фотогалерея». Зокрема, подано біографію педагога-реформатора, окреслено його внесок у педагогічну науку. Узагальнено біобібліографічну інформацію. Розкрито зміст бібліографічної рубрики, присвяченої доробку педагога, в якій міститься інформація про наукові праці педагога. Здійснено огляд джерел, включених у бібліографічний розділ праць про життя та діяльність С. Френе – дисертацій, підручників, статей зі збірників наукових праць, періодичних видань. Проаналізовано внесок педагога в розвиток педагогічної науки й практики. Відзначено, що теоретичні положення, в яких С. Френе акцентував увагу на педагогічних технологіях («техніка Френе»), розкривав індивідуальності дитини, сьогодні переосмислюватимуться, набувають нового смислу. З'ясовано, що форми і методи Селестена Френе застосовуються вчителями у виховній роботі з дітьми. Скановані праці подано у рубриці «Повнотекстові документи». Доведено, що персоналія Селестен Френе в електронному інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу» представлена потужним масивом інформації і може бути використана для написання наукових праць.

Ключові слова: Селестен Френе, інформаційно-бібліографічний ресурс, «Видатні педагоги України та світу», Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, історико-педагогічне знання.

Постановка проблеми. В умовах сучасного інформаційного суспільства актуальними питаннями для дослідників історії педагогіки є формування біографічних інформаційних ресурсів та спосіб подання біографічних матеріалів. Особливий інтерес освітян спостерігається до ідей провідних педагогів-реформаторів ХХ ст., зокрема до педагогіки Селестена Френе – французького педагога, вчителя, представника так званої «прогресивної педагогіки». Дослідниця історико-педагогічної науки О. В. Сухомлинська зазначає, що реформаторська

педагогіка в цей історичний період стала потужним педагогічним рухом, «який об'єднав педагогів багатьох країн у їх бажанні реформувати систему освіти, що не відповідала вимогам часу і потребам дитини, й пропозиції докорінним чином її змінити на новий тип школи й освіти, новий зміст освіти й нові організаційні форми, методи і засоби навчання, які висувалися ним на перший план» [13, с. 774]. Сьогодні перед українськими науковцями постає завдання з'ясувати місце педагогічної спадщини Френе у навчанні та вихованні дітей, де основою є максимальний розвиток особистості, зокрема розкриття індивідуальності і вільного розвитку дитини, співпраці школи і соціуму. Використання зарубіжного досвіду провідних педагогів Європи сприяє подальшому зближенню української системи освіти з європейськими стандартами.

Державна науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ) відіграє провідну роль у поширенні педагогічних і біографічних знань в Україні, представляє на вебпорталі інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу», який створено фахівцями ДНПБ в межах наукових досліджень (2008–2021 рр. – керівник Л. Д. Березівська). Інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу» (Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського: офіц. портал. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/> (дата звернення: 10.10.2021) [2; 4]. Основна мета ресурсу – популяризувати кращі здобутки вітчизняної та світової педагогіки, психології, освіти у спосіб консолідації інформації про визначних осіб (як вітчизняних, так і зарубіжних); висвітлення основних віх життя, діяльності та творчої спадщини відомих педагогів, втілення їхніх ідей в практику тощо. Інформаційно-бібліографічний ресурс, який постійно доповнюється новими персоналіями, фактами та науковими подіями, містить інформацію про 70 персоналій [3]. Зважаючи на актуальність реформаторських поглядів С. Френе, на вебсайті ДНПБ сформовано персональну сторінку вченого в структурі інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тривалий час С. Френе та його творча спадщина були невідомі широкому педагогічному загалу нашої країни, його педагогічна творчість була предметом спеціального вивчення українськими педагогами. Окремі аспекти спадщини Селестена Френе розглядали: Мішель Барре, П. П. Браїловська, Б. Л. Вульфсон, І. М. Дичківська, Г. М. Кемінь, Г. Ф. Пономарьова, І. А. Суржикова, О. В. Сухомлинська, М. М. Чепіль та ін.

Ідеї С. Френе розкрито в кандидатській дисертації «Розвиток теорії і практики навчання і виховання школярів у творчій спадщині французького педагога Селестена Френе» П. Браїловської (1991). Статтею «Сухомлинський і Френе: спільне і відмінне у вихованні» (1997) О. Сухомлинська привернула увагу науковців до гуманістичної педагогічної моделі виховання педагога. Ім'я Селестена Френе наприкінці 90-х років ХХ ст. знову повернулося на сторінки педагогічної преси України. Академік О. Сухомлинська відзначає, що цей педагог-новатор не може не зацікавити своєю неординарністю, запереченням усіх навчально-виховних канонів, оригінальністю мислення [14]. У 2003 р. дослідник творчості С. Френе І. Суржикова розкриває основні закономірності й тенденції розвитку педагогічних систем В. Сухомлинського і С. Френе, визначає їх місце у скарбниці світового педагогічного досвіду в кандидатській дисертації

«Педагогічні ідеї Василя Сухомлинського і Селестена Френе (порівняльний аналіз)» (2003). Дослідник технології Френе Н. Максимів зазначав, що «провідними символами виховної системи Френе є демократизм, свобода, співробітництво, праця<...>його педагогічний світогляд характеризується яскравим гуманістичним спрямуванням» [10, с. 205].

Не зважаючи на міжнародну популярність творчих робіт С. Френе, українські науковці зазначають, що «рано говорити про широке застосування його ідей і методів у сучасній українській школі» [12, с.123].

Мета статті – висвітлення контенту персональної сторінки електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» ДНПБ, яка присвячена визначному французькому педагогу-реформатору Селестену Френе; характеристика змісту рубрик сторінки; оприлюднення творчої спадщини вченого та історико-педагогічних розвідок про нього.

Виклад основного матеріалу. Цього року виповнюється 125 років від дня народження Селестена Френе одного із найвідоміших французьких педагогів ХХ ст. Його педагогічна діяльність мала значний вплив на розвиток світової та педагогічної думки. Нині в різних країнах світу популяризують та реалізують його педагогічні ідеї.

Ушанування пам'яті видатних педагогів минулого та сучасності є важливий і невід'ємний складник діяльності ДНПБ. Створення інформаційно-бібліографічних ресурсів про життя й діяльність окремих видатних педагогів дає можливість по-новому висвітлити їхній внесок у педагогічну науку.

Сторінку «Селестен Френе» в електронному інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу» створено фахівцями бібліотеки, зокрема й представлено у тематичних рубриках. Вони наповнені інформаційними матеріалами, що різнобічно висвітлюють життєвий шлях і творчу спадщину яскравого представника педагогічної думки ХХ ст., ідеолога функціональної педагогіки. Матеріали дібрано з фондів ДНПБ, Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого та інтернет-мережі й представлено у таких рубриках: «Біографія», «Бібліографія праць С. Френе», «Бібліографія публікацій про життя та діяльність», «Повнотекстові документи», «Афоризми Селестена Френе», «Фотогалерея».

У рубриці: «Біографія» подано стислу характеристику життя й творчості педагога, окреслено творчий шлях та педагогічні ідеї Селестена Френе. За основу взято статті Б. Вульфсона «Педагогіка успіху і радості» (Антологія гуманної педагогіки Френе, 2002) та матеріали із навчальних посібників І. М. Дичківської («Інноваційні педагогічні технології», 2004), («Школа успіху і радості», 2004).

Розпочав педагогічну діяльність С. Френе у 1920 р. в малокомплектній школі маленького міста Приморських Альп. Особливу увагу молодий учитель приділяв формуванню добрих стосунків у шкільному колективі, підтриманню порядку й чистоти в класах, у своєму щоденнику відзначав особливості поведінки кожного учня, його досягнення і проблеми. Не сприйнявши консерватизму французької школи, С. Френе захопився ідеями популярного на той час руху «Нове виховання», учасників якого об'єднувала спільна ідея – рішуче неприйняття традиційної педагогіки [10].

У 1924 р. Френе брав участь у конгресі Міжнародної ліги «Нове виховання» у Швейцарії. Згодом створив Міжнародну федерацію прибічників нової школи,

яку очолював протягом багатьох років, заснував кілька педагогічних журналів, зокрема «L'Edicateur» («Воспитатель»), «Art enfantin» («Детское искусство»). що працювали під його опікою. Протягом 1934 – 1935 рр. за підтримки соратників С. Френе побудував власну школу в м. Вансе.

У пошуках нових, адекватних дитячому розвитку способів передавання знань він познайомився з М. Монтесорі, активно почав листуватися з Ж.-О. Декролі, налагодив стосунки з керівниками об'єднання «Нове виховання» А.Фер'єром, Е. Клапаредом, Р. Кузіне, також з Ж.-Ж. Руссо, тому що йому були близькі його ідеї щодо важливості трудового виховання [7].

Селестен Френе постійно шукав власні шляхи оновлення школи і невдовзі запропонував їх у своїй педагогічній концепції. Його система вирішального значення надавала досвіду дитини, набутому в сім'ї, школі, у процесі спілкування. Вчений був переконаний, що дитина сама створює себе як особистість, а педагог повинен допомагати розвивати те, що їй органічно притаманне. Отже, центром педагогічної діяльності Френе вважав особистість дитини, яка розкриває свої потенційні можливості, самоактуалізацію, а не здобуття нею абстрактних знань. За 45 років педагогічної діяльності ним було написано 20 книжок і 1700 статей, які перекладено на різні мови світу [15].

У середині 20-х років ХХ ст. експерименти педагога стали відомими широкій педагогічній громадськості. Ім'я Селестена Френе з'явилося в українській педагогічній пресі з кінця 20-х – поч. 30-х рр. минулого століття, коли в журналі «Шлях освіти» було надруковано серію його статей: «Друкарня в школі» (1926), «Не треба підручників» (1928), «Шкільна кооперація у Франції» (1928), «Техніка навчання за системою «друкарня в школі» (1933), а також матеріал під назвою «Справа товариша Френе (закордонна хроніка)» (1933).

Твори вченого подано в рубриці «Праці С. Френе». У своїх працях С. Френе прагнув перебудувати систему навчання, вдосконалити освітній процес у школи. Шукав власні шляхи оновлення школи і незабаром запропонував створену ним модель нової школи, яка поєднувала різні за функціями елементи: шкільний кооператив, шкільну типографію, робочу бібліотеку тощо. На думку педагога, найбільш яскравим символом нової школи є шкільна друкарня. Він вважав, що для втілення у життя новаційної теорії навчання необхідно запроваджувати нові матеріальні засоби навчання і виховання. Свої думки з цього питання він виклав у низки статей, зокрема «Техніка навчання за системою «друкарня в школі»(1933), «Друкарня в школі (історія одного досвіду)» (1926), «Друкарня в школі (Як відбувається робота з друкарнею)» (1926).

Багато зусиль Селестен Френе доклав до вдосконалення методики морального та громадянського виховання дітей і вважав, що особистість формується зсередини без громадянського виховання неможливе формування повноцінної особистості. Своє бачення прийомів і методів у виховання особистості виклав у працях «Моральне і громадянське виховання» (2002), «Формування особистості дитини і підлітка» (2002) та ін.

У праці «Звернення до батьків» (2002) педагог закликав до співпраці школи і соціуму, вчителів і батьків, учителів і учнів. Він вважав, що тільки така спільна робота уможливлуватиме удосконалення системи навчання й виховання. С. Френе звертався до батьків: «Наша мета – так організувати школу, щоб вона «працювала на майбутнє», тобто із постійно зростаючим успіхом готувала людей завтрашнього

дня [16, с. 183].

Свої педагогічні принципи С. Френе обґрунтував у праці «Педагогічні інваріанти» [1993], які не втратили своєї актуальності і нині.

Більшість презентованих творів Френе зберігаються у фонді рідкісних видань ДНПБ.

Значний масив бібліографічної інформації розміщено в третій рубриці «Бібліографія публікацій про життя та діяльність Селестена Френе». До списку праць, в яких аналізується внесок вченого у розвиток педагогічної науки увійшли підручники, навчальні посібники, збірники наукових праць, періодичні видання різними мовами (французька, польська, російська), зокрема педагогічний журнал «L'Editeur» («Воспитатель») знаходиться у фондах ДНПБ. Дослідниками спадщини Френе виявлено, що навчання за системою педагога як природний процес відбувається методом проб і помилок, у різних соціальних або інтелектуальних ситуаціях. Основною метою виховання є максимальний розвиток особистості дитини. Навчання має орієнтуватися на індивідуальний життєвий досвід дитини; процес навчання має відбуватися в атмосфері емоційного задоволення, щастя й успіху.

Як зазначає О. Караманов, втілити ідеї у життя педагогу-реформатору допомогли прийоми і методи, які назвали «технікою Френе» [8]. Дослідники доводять, що педагогіку Френе недооцінено традиційною системою освіти. Його педагогічні ідеї як творця авторської школи і засновника теорії і практики освітньої системи, яка по праву вважається сьогодні культурним надбанням всього людства, набувають особливої актуальності і значущості в пошуках шляхів розв'язання завдань, що стоять перед у XXI ст.

Всі праці, представлені в рубриках, текст яких викладено в інтернет-мережі, забезпечено гіперпосиланнями для перегляду в режимі реального часу.

У четвертій рубриці «Повнотекстові документи» подано до перегляду низку статей педагога: «Сільська школа у Франції», «Еволюція сільської економіки», «Матеріальний стан сільських шкіл», які розкривають стан сільської школи у Франції, її занепад у ті часи, жалюгідне матеріальне становище, яке робило сільську школу бездіяльною, нездатною виконати ту роль, на яку сподівалось суспільство. У праці «Педагогічні інваріанти» автор, на основі принципів, визнаних інваріантами, намагався встановити нову систему шкільних цінностей, керуючись власним досвідом.

Свої педагогічні погляди на виховання поведінки молодого покоління через соціальне середовище, сім'ю, гру та трудове виховання С. Френе виклав у праці «Формування особистості дитини і підлітка». Доступ до текстів оцифрованих документів забезпечено з електронної бібліотеки ДНПБ У цьому розділі незабаром можна буде ознайомитись з іншими цифровими копіями праць вченого.

У п'ятій рубриці «Афоризми Селестена Френе» викладено вислови педагога-реформатора, які з часом перетворилися на крилаті вирази і увійшли в лексикон освітян.

Зазначимо, що дослідникам життя й творчості педагога-новатора Селестена Френе стануть у пригоді зображальні джерела, що експонуються в шостій рубриці «Фотогалерея». У ній розміщено портрети, світлини місцевості, де народився французький педагог, а також світлини, на яких учитель С. Френе проводить уроки, екскурсії зі своїми учнями. Джерело світлин: <https://tinyurl.com/ynfh6fz>

У рубриці «Список використаних джерел» подано перелік матеріалів, які

використані у формуванні контенту біографічного ресурсу «Селестен Френе». З цього списку користувач дізнається про окремі документи та фонди інших бібліотек.

Висновки. Отже, сторінка «Селестен Френе» в електронному інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу» забезпечує інформаційний супровід історико-педагогічних досліджень. Матеріали сторінок бібліографічні й візуальні ресурси є джерелом для написання наукових робіт (дисертацій, магістерських, бакалаврських). Аналіз ресурсу дає підстави стверджувати, що його контент різносторонньо висвітлює життя та діяльність Селестена Френе, як педагога-реформатора ХХ століття. Подальших досліджень потребує вивчення «педагогічних технологій» С. Френе, які ще не набули широкого застосування в Україні. Вважаємо, що створений інформаційний ресурс сприятиме популяризації педагогічної спадщини Селестена Френе – французького педагога-новатора, «прихильника нової школи».

Список використаних джерел

1. Барышнікова О. М. Развитие педагогических идей Селестена Френе на Западе. *Образование и наука*. 2012. № 1. С. 127–136. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitiye-pedagogicheskikh-idey-selestena-frene-na-zapade/viewer> (дата звернення: 18.09.2021).
2. Березівська Л. Д. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського як інтегратор і поширювач педагогічного біографічного знання *Українська біографістика*. 2015. Вип. 12. С. 283–295.
3. Березівська Л. Д. «Видатні педагоги України та світу» й онлайн-проект «Ми стоїмо на плечах наших попередників: Видатні педагоги-ювіляри» [Електронний ресурс] / Л. Д. Березівська, Т. М. Деревянко. *Вісн. НАПН України*. 2020. № 1. URL: <http://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/54/83> (дата звернення: 05.10.2021).
4. Березівська Л. Д. Електронний інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу» як основа професійної підготовки педагогів. *Освіта для миру = Edukacja dla pokoju : зб. наук. пр. : у 2 т. / НАПН України [та ін.]*. Київ, 2019. Т. 2. С. 222–228. URL: https://lib.iitta.gov.ua/717478/1/стаття_2019.pdf. (дата звернення: 05.10.2021).
5. Вульфсон Б. Л. Селестен Френе – проповідник педагогтики успеха и радости. *Лидеры образования*. 2003. № 8 (окт). С. 12–17.
6. Дичківська І. М. «Школа успіху і радості» С. Френе. *Інноваційні педагогічні технології : практикум : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл.* Київ : Слово, 2013. С. 209–237.
7. Дичківська І. М. *Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб.* Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
8. Караманов О. В. Творчі ідеї педагогів-реформаторів Ж.-О. Декролі і С. Френе у контексті організації музейної комунікації. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Гуманітарні науки*. 2018. Вип. 15. С. 188–192. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_Gum_2018_15_22 (дата звернення: 05.10.2021).
9. Кемінь Г. Теорія і практика «нового виховання» у західноєвропейській педагогіці (кінець ХІХ – середина ХХ століття). Дрогобич : Коло, 2004. 124 с. Із змісту: 6. Новаторські ідеї С. Френе у розвитку зарубіжної педагогіки ХХ ст. С. 85–90.
10. Максимів Н. Альтернативна педагогіка С. Френе. *Магістерський наук. вісн. / Тернопіл. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка*. Тернопіль, 2019. Вип. 32. С. 203–205. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/13101/1/Maksymiv.pdf> (дата звернення: 20.10.2021).
11. Суржикова І. А. Педагогічні ідеї Василя Сухомлинського і Селестена Френе (порівняльний аналіз) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Нац. пед. ун-т ім. М. П.

Драгоманова. Київ, 2003. 27 с.

12. Суржикова І. А. Педагогіка Селестена Френе з погляду сучасності. *Педагогіка і психологія*. 2005. № 1. С. 121–129.

13. Сухомлинська О. В. Реформаторська педагогіка. *Енциклопедія освіти* / голов. ред. В. Г. Кремень ; АПН України. Київ, 2008. С. 774.

14. Сухомлинська О. С. Френе і В. Сухомлинський: спільне й відмінне у вихованні. *Шлях освіти*. 1996. № 2. С. 30–35.

15. Уткин А. В., К 120-летию со дня рождения Селестена Френе. *Ист.-пед. журн.* 2016. № 3. С. 16–22. URL: <https://ntspi.ru/upload/%D0%B8%D0%BF%D0%B63-2016.pdf> (дата звернення: 18.09.2021).

16. Френе С. Антология гуманной педагогики. Френе / [ред. изд. совет: Ш. А. Амонашвили и др.] ; сост. и авт. предисл. Вульфсон Борис Львович ; первый читатель Загорский Александр Алексеевич / Москов. гор. пед. ун-т. Москва : Изд. дом Шалвы Амонашвили. 2002. 224 с.

17. Френе С. Педагогічні інваріанти. *Рідна шк.* 1993. № 3. С. 20–24.

18. Чепіль М. М. Педагогічна технологія С. Френе. *Педагогічні технології* : навч. посіб. / Дрогобиц. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. Дрогобич, 2011. С. 246–248.

References

1. Baryshnikova, O. M. (2012). Razvitie pedagogicheskikh idey Selestena Frene na Zapade. *Obrazovanie i nauka*, 1, 127–136. <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-pedagogicheskikh-idey-selestena-frene-na-zapade/viewer> (accessed date: 18.09.2021). [in Russian].

2. Berezivska, L. D. (2015). Derzhavna naukovo-pedahohichna biblioteka Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskooho yak intehrator i poshyriuvach pedahohichnoho biohrafichnoho znannia [V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine as an Integrator and Disseminator of Pedagogical Biographical Knowledge]. *Ukrainska biohrafistyka* [Biographistica Ukrainica], 12, 283–295. [in Ukrainian].

3. Berezivska, L.D. & Derevianko, T.M. (2020). Elektronnyi resurs “Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu” i onlain-proiekt “My stoimo na plechakh nashykh poperednykiv: Vydatni pedahohy-juviliarij” [Electronic resource “Famous educators of Ukraine and the world” and online-project “Our predecessors support us: Famous educators celebrating jubilee”]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy* [The Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine], 2 (1). Kyiv. <http://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/54/83> [in Ukrainian].

4. Berezivska, L. D. (2019). Elektronnyi informatsiino-bibliohrafichnyi resurs «Vydatni pedahohy Ukrainy ta svitu» yak osnova profesiinoi pidhotovky pedahohiv [Electronic information and bibliographic resource «Outstanding teachers of Ukraine and the world» as a basis of teacher professional training]. In *Osvita dlia myru = Edukacja dla pokoju : zbirnyk naukovykh prats* (Vol. 2, pp. 222–228). https://lib.iitta.gov.ua/717478/1/stattia_2019.pdf. [in Ukrainian].

5. Vulfson, B. L. (2003). Selestena Frene - propovednyk pedahohyky uspekha y radosty. *Lidery obrazovaniya*, Oktober (8), 12–17.

6. Dychkivska, I. M. (2013). «Shkola uspikhu i radosti» S. Frene. In *Innovatsiini pedahohichni tekhnologii : praktykum : navchalnyi posibnyk dlia studentiv vshchychk navchalnykh zakladiviu* (pp. 209–237). Kyiv : Slovo. [in Ukrainian].

7. Dychkivska, I. M. (2004). *Innovatsiini pedahohichni tekhnologii : navchalnyi posibnyk*. Kyiv : Akademydav. [in Ukrainian].

8. Karamanov, O. V. (2018). Tvorchy idey pedahohiv-reformatoriv Zh.-O. Dekroli i S. Frene u konteksti orhanizatsii muzeinoi komunikatsii. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. Humanitarni nauky*, 15, 188–192. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_Gum_2018_15_22 [in Ukrainian].

9. Kemin, H. (2004). *Teoriia i praktyka «novoho vykhovannia» u zakhidnoevropeiskii*

pedahohitsi (kinets XX – seredyna XX stolittia). Drohobych: Kolo. [in Ukrainian].

10. Maksymiv, N. (2019). Alternatyvna pedahohika S. Frene. *Mahisterskyi naukovyi visnyk Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. V. Hnatiuka*, 32, 203–205. <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/13101/1/Maksymiv.pdf> (accessed date: 20.08.2021). [in Ukrainian].

11. Surzhukova, I. A. (2003). Pedahohichni idei Vasylia Sukhomlynskoho i Selestena Frene (porivnialnyi analiz) [Extended abstract of candidate's thesis, Natsionalnyi pedahohichniy universytet im. M. P. Drahomanova]. [in Ukrainian].

12. Surzhukova, I. A. (2005). Pedahohika Selestena Frene z pohliadu suchasnosti. *Pedahohika i psykholohiia*, 1, 121–129. [in Ukrainian].

13. Sukhomlynska, O. V. (2008). Reformatorska pedahohika. In V. H. Kremen (red.), *Entsyklopediia osvity* (p. 774). Kyiv. [in Ukrainian].

14. Sukhomlynska, O. (1996.) S. Frene i V. Sukhomlynskyi: spilne y vidminne u vykhovanni. *Shliakh osvity*, 2, 30–35. [in Ukrainian].

15. Utkin, A. V. (2016). K 120-letiyu so dnya rozhdeniya Selestena Frene. *Istoriko-pedagogicheskiy zhurnal*, 3, 16–22. <https://ntspi.ru/upload/%D0%B8%D0%BF%D0%B63-2016.pdf> (accessed date: 18.09.2021).

16. Frene, S. (2002). *Antologiya gumannoy pedagogiki. Frene*. Moskva : Izd. dom Shalvy Amonashvili.

17. Frene, S. (1993). Pedagogichni invarianti. *Ridna shkola*, 3, 20–24.

18. Chepil, M. M. (2011). Pedahohichna tekhnolohiia S. Frene. In *Pedagogichni tekhnologii* : navchalnyy posibnik (pp. 246–248). Drohobitskiy derzhavniy pedagogichniy universitet im. I. Franka. [in Ukrainian].

Tetiana Pavlenko

Research Fellow of Sukhomlynskyi Studies Sector
of the Pedagogical Source Studies and Biographistics Department
of V.O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine
Kyiv, Ukraine

e-mail: tetana1806@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3244-7897

REPRESENTATION OF THE LEGACY OF CELESTIN FREINET, EDUCATOR AND REFORMER, IN THE ELECTRONIC RESOURCE “OUTSTANDING EDUCATORS OF UKRAINE AND THE WORLD”

The article, based on historical and bibliographic research, presents the page “Celestin Freinet” in the information and bibliographic resource “Outstanding educators of Ukraine and the world”; it presents a detailed description of the content and filling of the headings of the foreign teacher and practical specialist's personality of the XX century. The life path and creative heritage of the French educator, teacher, representative of the so-called “progressive pedagogy” Célestin Freinet (1896-1966) have been reflected. The sections of the resource pages have been presented: “Biography”, “Bibliography of Works”, “Bibliography of Works on C. Freinet's Life and Activities”, “Full-Text Documents”, “Célestin Freinet's Aphorisms”, “Photo Gallery”. In particular, the biography of the educator and reformer has been presented, his contribution to pedagogical science has been outlined. The bibliographic information has been summarized and the content of the bibliographic heading dedicated to the educator's legacy, containing information about the educator's scientific works, has been disclosed. A review of the sources presented in the bibliographic section of works on C. Freinet's life and work – dissertations, textbooks,

articles from collections of scientific works, periodicals – has been carried out. The contribution of the teacher to the development of pedagogical science and practice has been analyzed. It has been noted that the theoretical provisions, in which C. Freinet focused on pedagogical technologies (“Freinet's technique”) and the characteristics of the child's individuality, are being rethought today and acquire a new meaning. It has been found out that teachers use Celestin Freinet's forms and methods in educational work with children. The scanned works have been presented in the “Full-text documents” section. It has been proved that Celestin Freinet's personality in the electronic information and bibliographic resource “Outstanding educators of Ukraine and the world” is represented by a powerful array of information and can be used for writing scientific works.

Keywords: *Celestin Freinet, information-bibliographic resource, «The most prominent teachers of Ukraine and the world», State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine named after V.O. Sukhomlinsky,; historical and pedagogical knowledge.*